

УДК 343.4

Олексій Гумін

Національний університет “Львівська політехніка”,
Іститут права, психології та інноваційної освіти,
завідувач кафедри кримінального права і процесу,
доктор юридичних наук,
gumin@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-8016-945X

Олег Шмілик

Національний університет “Львівська політехніка”,
Іститут права, психології та інноваційної освіти,
студент,
oleh.shmilyk.pv.2017@gmail.com

Віолетта Колякіна

Національний університет “Львівська політехніка”,
Іститут права, психології та інноваційної освіти,
студентка,
violetta.koliakina.pv.2017@lpnu.ua

ПРОБЛЕМА ЛАТЕНТНОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

<http://doi.org/10.23939/law2021.32.121>

© Гумін О., Шмілик О., Колякіна В., 2021

Ця стаття заснована на дослідженні офіційної статистики та офіційних матеріалах кримінальних проваджень, що розглядалися українськими судами упродовж 2013–2020 років. Проаналізовано якісно-кількісні показники торгівлі людьми, у тому числі дітьми, відповідно до статті 149 Кримінального кодексу (далі – КК) України та підпунктів статті.

Загалом нами встановлено, що у 2013 р. прокуратура зареєструвала 130 випадків торгівлі людьми, у 2014 р. – 118, у 2015 р. – 110, у 2016 р. – 114, у 2017 р. – 340, у 2018 р. – 268, у 2019 р. – 316, у 2020 р. – 205. Варто підкреслити, що в загальній структурі злочинності розслідувані порушення та злочини проти людської волі, честі та гідності становлять незначну частку. Встановлено, що торгівля людьми є другим за поширеністю злочином серед злочинів проти волі, честі та гідності після викрадення людини або незаконного позбавлення волі.

Зауважмо, що сьогодні важко оцінити фактичні масштаби торгівлі людьми на сході України, а саме на непідконтрольних територіях, де не здійснюється жодного моніторингу та правоохоронні органи не працюють належним чином.

Було встановлено, що більшість зареєстрованих випадків торгівлі людьми належало до другої частини статті 149 КК України. Це пов'язано із тим, що злочин здебільшого здійснюється за попередньою змовою осіб.

Також хочемо підкреслити, що ефективність досудового розслідування у кримінальному провадженні про торгівлю людьми є досить невисокою. Упродовж розглянутого періоду, а саме з 2013 до 2020 роки, із обвинувальним актом до суду надсилають кожне друге, а то й третє провадження на рік.

Досліджено особливості географічного розподілу торгівлі людьми в Україні. Здебільшого такі порушення було зафіксовано в Києві, Одесі, Харкові, Дніпропетровську та Києві, найменше – у Чернівецькій, Хмельницькій, Вінницькій, Запорізькій, Рівненській, Кіровоградській, Черкаській, Закарпатській, Івано-Франківській, Сумській, Херсонській, Житомирській областях.

Варто підкреслити, що прихований рівень (тобто рівень латентності) дуже високий. Проаналізовано основні причини торгівлі людьми в Україні.

Уточнено, що кількісні показники торгівлі людьми залежать від форм експлуатації людей. Встановлено, що сексуальна експлуатація є найпоширенішою метою торгівлі людьми в Україні. Другою є експлуатація у вигляді примусової праці. Третє місце займає примусова участь у жебрацтві.

Ключові слова: злочини проти волі, честі та людської гідності, торгівля людьми, кримінологічна характеристика, кількісні якісні показники злочинності, латентність торгівлі людьми.

Постановка проблеми. Розробка ефективних заходів щодо запобігання торгівлі людьми однозначно практично неможлива без належного інформаційного забезпечення, особливо якщо передумовою є отримання об'єктивної інформації про кількісно-якісні показники вказаного злочину.

Аналіз дослідження проблеми. Кримінологічні аспекти торгівлі людьми розглянуто В. С. Батиргарєєвою, М. Г. Вербенським, В. В. Голіною, Б. М. Головнім, Н. О. Гуторовою, Т. А. Денисовою, Г. П. Жаровською, В. О. Іващенко, К. Б. Левченко, О. В. Лисодєдом, О. В. Наден, А. М. Орлеаном, Ю. В. Раковською, Є. Д. Скулишем, Н. В. Сметаніною та іншими науковцями. Зважаючи на вклад зазначених вище вчених у вивчення феномену торгівлі людьми, хочемо зазначити, що ця проблема потребує безперервного кримінологічного моніторингу через те, що зазнає постійних змін.

Метою статті є вивчення офіційних та неофіційних статистичних даних та матеріалів кримінальних проваджень про торгівлю людьми, розглянутих судочинством України з 2013 до 2020 роки, проаналізувати якісні, а також кількісні, показники торгівлі людьми у нашій державі.

Виклад основного матеріалу. У 2013 р. прокуратура зареєструвала 130 випадків торгівлі людьми, 118 зареєстровано у 2014 р., 110 – у 2015 р., 114 – у 2016 р., 340 – у 2017 р., 268 – у 2018 р., 316 – у 2019 р., 205 злочинів – у 2020 р. Найменшу кількість цих порушень зареєстровано в 2015 р., найбільша – у 2017 р. Ця статистика дозволяє також вважати, що упродовж 2013–2016 років кількість злочинів майже не мінялася взагалі. У подальші кілька років ситуація кардинально змінилася, динаміка аналізованих злочинів має хвилясті характеристики: різкий стрибок (+ 198,2 5%) відбувся восени 2017 р., відповідні показники у 2018 р. (-21,18 %), і нове зростання в 2019 р. (+ 17,91 %), насправді був спад у 2020 р. (-31 %) [1].

В.С. Батиргарєєва вважає, що МВС України в цьому році проголосив роком боротьби з торгівлею людьми і це відбилося на “переслідуванні” показників [2, с.23]. Очевидно, що тенденція полягає в тому, щоб зареєструвати досить високі випадки торгівлі, порівняно із 2013–2016 роками. Ці рівні проілюстровані насамперед високим рівнем уваги у вказані роки. Але необхідно брати до ува-

ги й інші фактори: поступова бідність в умовах кризи, що призводить до віктимізації та вдосконалення виявлення випадків торгівлі людьми. Проаналізувавши вище вказані показники за період 2014 по 2020 роки, не враховуються злочини, котрі були вчинені на територіях Донбасу та Криму.

Заступником міністра закордонних справ у березні 2017 року С. Кислицею під час дебатів Ради безпеки ООН в Нью-Йорку про “Торгівлю людьми в умовах конфліктів: примусова праця, рабство та інші аналогічні практики” було заявлено, що «три роки російської агресії проти України призвели до збільшення ризиків, пов’язаних з торгівлею людьми в Україні. Ми також бачимо численні випадки торгівлі людьми та примусової праці і, навіть, рабства в окремих районах Донецької і Луганської областей, які перебувають поза контролем українського уряду” [3].

До того ж Управління Верховного комісара ООН із прав людини звернуло увагу на сексуальну експлуатацію жінок, пов’язану із конфліктом на території Донбасу [4]. Наша гіпотеза як дослідників звучить так, що транснаціональні злочинні угруповання співпрацюють із владними органами самопроголошених незаконних ДНР та ЛНР або з окремими особами, які є їх представниками у сфері торгівлі людьми та торгівлі людськими органами [5, с. 24].

Окремо від цього, на думку експертів, війна на території Донбасу призвела до випадків нових для України, але відомих у світі методів та форм торгівлі людьми. Йдеться про примусову рабську працю у військових умовах, про насильне примушування до участі у військовому конфлікті, про роль живого щита або інформатора, також використання дітей для участі у незаконних воєнних формуваннях ДНР та ЛНР [6]. Враховуючи все те, реально оцінити масштаби торгівлі живим товаром неможливо на окупованих територіях, тому що на них не здійснюється жодного моніторингу та не працюють належним чином правоохоронні органи, а також міжнародні правозахисні організації.

У засобах масової інформації та спеціалізованій літературі не раз зазначалося, що через війну на Донбасі та появу великої кількості осіб, котрі переміщалися всередині країни, виникли серйозні ризики збільшення числа жертв торгівлі людьми [7, с. 188]. Але моніторинг упродовж кількох років дозволяє стверджувати, що якогось великого збільшення масштабів торгівлі людьми не відбулося. Аналіз бази спостережень та досліджень підтверджує, що, починаючи із 2014 р., збільшилася кількість жертв через внутрішні переміщення, але їхня частка становить тільки декілька відсотків. Водночас цей факт не спростовує того, що під час внутрішніх переміщень особи є категорією, щодо яких можна стверджувати про існування підвищених ризиків стати постраждалим від торгівлі людьми [8]. Названі ризики спричинені тим, що частина осіб є у скрутному матеріальному становищі і тому їм доводиться погоджуватися на сумнівні пропозиції від роботодавців, щоб вижити. Також треба взяти до уваги те, що проблематика торгівлі людьми має економічно-соціальну основу, незважаючи від жертви.

Після зазначеної вище думки доцільно погодитися із В. С. Батиргаєєвою, котра зазначає, що із початком збройного конфлікту на Донбасі не виникли нові причини, крім традиційних особистісних та економічно-соціальних причин. У загальній структурі злочинів торгівля людьми, як і всі злочини такого типу (злочини проти волі, честі та гідності особи), займає мізерну частину. Так, упродовж 2020 р. зареєстровано 360622 кримінальних злочинів, із яких – 206 торгівля людьми. Із цього можна зробити висновок, що питома вага названого злочину відносно загальної структури злочинів є мізерною. Також варто взяти до уваги, що засоби масової інформації під поняттям “торгівля людьми” деколи висвітлюють явища, котрі не мають відношення до такої. Можна погодитися із думкою В. С. Батиргаєєвої, котра стверджує: “За бажанням драматизувати наявну в країні ситуацію втрачаються об’єктивна оцінка й тверезий погляд на те, що ми називаємо сьогодні торгівлею людьми” [9, с. 68–70].

Поміж злочинів, котрі спрямовано проти волі, честі та гідності особи, злочин торгівля людьми знаходиться одразу після злочину незаконного позбавлення волі або викрадення людини. Також варто наголосити, що різниця в кількості таких злочинів є досить істотною: органи прокуратури облікували у 2013 р. 267 злочинів позбавлення волі або викрадення людини, у 2014 р. – 1925 випадків, у 2015 р. – 807, у 2016 р. – 536, у 2017 р. – 503, у 2018 р. – 558, у 2019 р. – 518, у 2020 р. – 414 [1].

Зі статистики можна зробити висновок, що у 2013–2018 роках зареєстрована статистика незаконного позбавлення волі або викрадення людини була більшою, ніж чисельність зареєстрованих випадків торгівлі людьми у цей рік у два рази, у 2016 р. – майже в п'ять разів, у 2015 р. – понад сім разів, а в 2014 р. – майже в 16 разів. І тільки у 2017, 2019–2020 роках різниця між такими злочинами була не така помітна.

Доцільно також привести деякі статистичні дані, котрі проілюструють чисельність випадків торгівлі людьми у представленні трьох підрозділів статті 149 Кримінального Кодексу України, котрі встановлюють відповідальність за це діяння. Для більшої наочності дані буде наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Чисельність випадків торгівлі людьми відповідно до підрозділів статті 149 КК України

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Усього по ст. 149 КК України	130	118	110	114	340	268	316	205
Ч. 1 ст. 149 КК	27	14	16	19	23	20	25	29
Ч. 2 ст. 149 КК	87	92	73	88	272	206	171	134
Ч. 3 ст. 149 КК	16	12	21	7	45	42	120	42

Із вище зазначеного можна зробити висновок, що здебільшого відповідальність за торгівлю людьми припадає на ч. 2 статті 149 КК України. Це спричинено таким фактором, що здебільшого злочин вчинено групою осіб. Також для такого злочину властивий рецидив.

Кількість зафіксованих випадків торгівлі покарання, за котрі передбачено ч. 3 ст. 149 КК України, у 2013–2018 роках була порівняно невеликою, не перевищувала 20 %. Але у 2019 р. число значно зросло аж до 38 % від загальної суми зареєстрованих злочинів, у 2020 р. воно знизилося до колишніх показників. Як показують дослідження, найчастіше попадаються такі кваліфікуючі ознаки як вчинення торгівлі малолітніми дітьми, а також вчинення названого діяння організованою групою.

Вище описані дані доцільно порівняти із числом кримінальних проваджень, котрі дійшли до суду з обвинувальним актом прокурора.

Таблиця 2

Кількість обвинувальних проваджень, котрі дійшли до суду

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Усього по ст.149 КК України	58	55	59	45	97	106	150	74
Ч. 1 ст. 149 КК	6	3	5	6	4	4	6	3
Ч. 2 ст. 149 КК	48	46	40	37	69	90	68	44
Ч. 3 ст. 149 КК	4	6	14	2	24	12	76	27

Вище наведені дані обґрунтовують результати досудових розслідувань кримінальних проваджень щодо торгівлі людьми. Упродовж періоду 2013–2020 років із обвинувальними актами відправилося тільки кожне третє провадження. Найгірша ситуація була у 2017 р. [1].

Необхідно зазначити, що будь-які офіційні дані не враховують латентність такого злочину, без сумнівів латентність злочину торгівлі людьми є дуже великою. Такий висновок можна зробити після ознайомлення з дослідженнями інших науковців, думки яких висвітлено в зазначеній роботі, а також після опитування представників правоохоронних органів. Торгівлі людьми, зазвичай, відповідає природня латентність.

Однією з причин латентності є інертність постраждалих від такого виду злочину, також за нашими спостереженнями, причини такої інертності походить від форми експлуатації. Наприклад, після сексуальної експлуатації постраждалі не виявляють бажання звертатися до правоохоронних органів через те, що не хочуть визнавати, що займалися проституцією здебільшого добровільно. Також варто звернути увагу на те, що частина постраждалих займалися проституцією на території України. Варто погодитися із В. С. Батиргарєєвою, що навіть жінки, котрі були втягнені шляхом обману до проституції та інших секс послуг, через деякий час адаптуються та переважно повертаються додому зі зміненою психологією та з думкою, що так цілком нормально можна заробляти гроші. Бувають випадки, що після повернення до України вони знову бажають виїхати до інших держав із вище зазначеною метою, але своїми силами, такий феномен має назву “друга хвиля”. Деколи ці жінки намагаються вивезти дівчат через те, що мають потрібні знання та навички для пристосування життя в іншій державі та відомості, як знайти бажану незаконну роботу та отримувати за неї нормальну винагороду. Окрім того, здебільшого такі особи думають, що зможуть надавати секс-послуги без посередників, індивідуально та платити за житло на половину з іншою жінкою [9, с. 71].

Дослідження даних доводить, що такі особи перебувають у змові з міжнародними злочинними угрупованнями. До прикладу, Солом’янський районний суд у Києві постановив, що громадянка Т., котра тривалий час до того займалася наданням інтимних послуг у державі Туреччина, познайомила з чоловіком на ім’я Султан, котрий порадив їй підшукувати дівчат в Україні, котрі б надавали сексуальні послуги в розпусних будинках Туреччини, пообіцявши їй 200 доларів США за одну завербовану дівчину, на що громадянка Т. погодилася [10].

Що стосується жертв торгівлі людьми, котра була вчинена із метою безкоштовної примусової праці, тобто експлуатації, дослідження засвідчують, що здебільшого потерпілі більше переймаються як отримати зароблені гроші, аніж притягнути до відповідальності кривдників. Цю позицію підтримує В. С. Батиргарєєва, яка стверджує, що основною причиною приведення експлуататорів до відповідальності “дуже часто було банальне бажання цих потерпілих покарати посередників за неотримання обіцяного прибутку” [9, с. 71].

Причиною інертності торгівлі людьми, котра була вчинена з метою примусового втягнення у жебрацтво, зв’язана з їхнім низьким рівнем освіти та юридичної осмисленості, зловживанням психотропними речовинами, відсутністю постійного місця проживання, а також іншими факторами. У багатьох кримінальних справах потерпілі не бажали звертатися до правоохоронних органів, до такої позиції їх приводили друзі родичі, інколи – самі ж правоохоронці. До прикладу, один потерпілий під час розгляду такого посягання зазначив, що “в поліцію він сам не бажав звертатися, працівники поліції самі до нього додому приїхали й сказали, щоб він написав заяву” [11].

Наші спостереження засвідчують, що переважна більшість жертв аналізованого злочину, як і жертви трудової експлуатації, переживають не за притягнення кривдників до кримінальної відповідальності, а за відшкодування шкоди в грошовому еквіваленті. Доволі часто, отримавши матеріальну компенсацію на етапі досудового розслідування, постраждалі відмовляються від своїх обвинувачень.

Потрібно брати до уваги також інші фактори. Якщо вірити різним дослідженням, то певна частина потерпілих не звертаються до правоохоронних органів тому, що не вірять у їх допомогу, іноді постраждалі побоюються реалізації висловлених в їхній бік погроз. До прикладу, Жашківський районний суд Черкаської області постановив, що особу, котра не досягла повноліття, методом обману завербував і декілька місяців заставляв працювати проти волі потерпілої громадянину ромської національності. Потерпіла не зверталась до працівників правоохоронних органів близько місяця, врешті з заявою звернувся її батько [12].

На наш погляд, одна з головних причин латентності торгівлі людьми є те, що жертви переважно потрапляють до чужої країни не знаючи мови та місцевих правозахисних особливостей. Це

все погіршується тим, що потерпілі перебувають у державах нелегально або якщо проституція у країні поза законом. Зазначмо також, що у відомостях кримінальних справ є випадки, коли жертви звертаються до правоохоронців, але ті виявляються інертними і не реагують належно.

Наприклад, Синелівський міськрайонний суд Дніпропетровської області постановив, що дві постраждалі від сексуальної експлуатації повідомили про свою ситуацію московській поліції, але у відділенні їм відповіли, що допомогти нічим не зможуть [13]. Під призвою цього випадку необхідно додати, що торгівля людьми – це дуже прибутковий бізнес, котрий деколи працює під прикриттям певних працівників правоохоронних органів.

Досліджені нами судові справи говорять про те, що до відповідальності притягаються здебільшого особи, котрих спіймали на гарячому, тобто при перетині кордону. Дані про факт скоєння злочинного діяння правоохоронним органам вдається отримувати з різних джерел, у тому числі від самих жертв, деякі з яких вчасно засумнівалися у пропозиціях, котрі їм дають, і заявляють до правоохоронців. При такому перебігу подій під час досудового слідства вдається встановити багато фактів торгівлі людьми, скоєних такими особами. Цей факт також свідчить про великий рівень латентності.

Проведене нами дослідження доводить, що деякі випадки торгівлі людьми органами досудового розслідування, а також судами, помилково кваліфікується за суміжними статтями КК України. Наприклад, ст. 169, 302, 303. Цей фактор також впливає на статистичні показники торгівлі людьми [14].

На нашу думку, латентність злочину як-от торгівля людьми залежить від фактору з форми експлуатації людини. Хочемо зазначити, що найменший рівень латентності є у злочинів, пов'язаних із торгівлею дітьми, скоєних їхніми батьками-опікунами. Аналіз досліджень підтверджує, що зазначені випадки дуже швидко розкриваються, також важко довго приховувати факт дитини, яка зникла.

Дати відповідь на питання, якій із видів торгівлі людьми притаманний найбільший рівень латентності, є складно. Якщо погодитися із Я. І. Гілінським, то він наголошує, що одним із найбільших латентних видів торгівлі людьми є експлуатація та торгівля з метою вилучення органів [15, с. 249]. Але на нашу думку, достатніх причин для такого висновку немає. Наприклад, рівень латентності торгівлі людьми, скоєної з метою вилучення її внутрішніх органів, є менший, ніж вчиненої з метою трудової чи секс-експлуатації. Згідно з нашою позицією такі обставини, пов'язані з важкістю операцій із пересадки органів, котрі неможливо провести у лікарні, завдяють проблем у підборі підходящих донорів.

На жаль, статистика Генеральної прокуратури України не має в собі кількісних даних щодо форми експлуатації людей. Такі відомості містяться у звітах Міжнародної організації праці в Україні. Упродовж останнього десятиліття ця організація зафіксує зміни кількісних показників трудової та сексуальної експлуатації. У 2009 р. співвідношення зареєстрованих випадків становило 51 % – секс-експлуатація, 44 % – трудова експлуатація, а в 2020 р. спостерігалася кардинальна зміна ситуації. Так сексуальна експлуатація становила 7 %, а трудова – 86 %, інші форми експлуатації людини залишилися незмінними [16].

Дослідження матеріалів 300 кримінальних проваджень, котрі були розглянуті в судах за період від 2010 до 2020 років, засвідчують, що на першому місці є торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації (234 провадження). Наступна за поширенням експлуатація, на котру вказує законодавець, є експлуатація у формі примусової праці (ч. 1 статті 149 КК України – 20 проваджень). На третьому місці стоїть примусове втягнення у жебрацтво (19 проваджень). Серед загальних форм експлуатації, котрі зазначено в статті 149 КК України, трапляються використання у порнобізнесі (3 провадження), вилучення органів (4 провадження). Інших випадків торгівлі людьми, вчинених із іншою метою, виявлено не було, але це не означає, що таких випадків немає [17, с. 13].

Якщо погодитися із вище вказаним, то сама поширена мета торгівлі людьми – це сексуальна експлуатація. Також ми наголошуємо на тому, що за весь термін дослідження такий факт був незмінний та повертає на себе увагу велика кількість проваджень сексуальної експлуатації. Значно, що кількісна різниця між зафікованими фактами експлуатації у формах примусового втягнення у жебрацтво 19 та примусової праці 20 проваджень.

Деякі дослідники переконують, що “нерідко постраждали від торгівлі людьми піддаються змішаній експлуатації – зазвичай трудовій та сексуальній, однак можуть траплятися й інші комбінації” [7, с. 188]. Наші спостереження не підтверджують такого тільки в одному випадку – було використання людини в сексуальній експлуатації та порнобізнесі. Щодо трудової та сексуальної експлуатації, то вони не перетиналися. Ці факти дають змогу стверджувати, що в такому бізнесі є певна спеціалізація.

Варто зазначити, що злочин “торгівля людьми” скоюється не тільки з метою експлуатації. Так, серед проаналізованих злочинів науковцем А. В. Андрушком в його дослідженні виявлено, що 26 стосувалися торгівлі дітьми, вчиненими їхніми батьками, 20 із них не були пов’язані із метою експлуатації взагалі, тобто кожний десятий випадок торгівлі дітьми скоєно батьками чи опікунами [17, с. 13].

Можна виділити тенденції, котрі пов’язані з розглядуваними посяганнями за досліджувані роки.

Суттєво змінилися методи та способи вербування людей. Раніше для цього використовували модельні, туристичні та шлюбні агентства, котрі пропонували навчання або ж роботу в інших країнах, то на вказаному етапі можна стверджувати, що такі методи вербовки стали поодинокими. На зміну ним прийшов Інтернет, тепер жертв вербують за його допомогою, йдеться не тільки про спеціальні сайти. Всесвітня мережа сильно спростила комунікацію не тільки між злочинцями та жертвами, а також між співучасниками названого злочинного промислу. Дані досліджень вказують, що з метою вербування використовують месенджери, як-от Viber, WhatsApp, Telegram, а також Signal, Skype. Використовують програми для анонімного доступу до вебсайтів: TOR, I2P.

Запровадження в 2017 р. безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом відіграло роль із позитивного боку: це спростило процедури перетину кордонів та однією з умов при вступі було посилення боротьби із торгівлею людьми. Також режим “без віз” не означає вільний перетин кордону, а перетин кордону тільки за наявності біометричного паспорта. Такі фактори напевно спричиняють зростання торгівлі людьми. До цього хочемо доповнити, що процеси лібералізації спростили деякі елементи торгівлі людьми, насамперед йдеться про оформлення віз, ця думка стосується тільки країн, із якими в Україні “без віз”.

Раніше жертв привозили до місця призначення перевізники, тепер дедалі частіше вони приїжджають своїм ходом. Це унеможливило затримання самих посередників-перевізників при перетині кордонів.

На цей момент змінилися країни призначення. Якщо раніше ними були держави Західної Європи, у тому числі Росія, Кіпр, Туреччина та Ізраїль, то тепер жертв вербують нові країни, як-от Китай, Шрі-Ланка, Південна Корея, Казахстан, Індонезія, Мексика. Що стосується трудової експлуатації, то дослідження засвідчують, що переважно людей експлуатують на територіях Росії та України. Зазначмо, що війна на Донбасі зменшила кількість людей, котрі хочуть працювати в Росії. Цей факт призвів до зменшення числа кількості жертв в цій країні.

Висновок. Підсумовуючи вище зазначені думки, необхідно підкреслити, що запобігання торгівлі людьми можливе тільки за умови врахування вище проаналізованих показників. Здебільшого торгівля людьми вчиняється проти жінок.

На даний час через досить високий рівень латентності немає даних щодо реальної кількості українських громадян, котрі потерпали чи потерпають від названого злочину. Торгівля людьми мо-

же бути у трьох формах: торгівля людьми, вчинення незаконної угоди, об'єктом котрої є людина, а також вербування, приховування переміщення, передача або ж одержання людини проти її волі. Переважно метою таких заходів є експлуатація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013–2020 рр. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (дата звернення: 05.05.2021).
2. Батиргареєва В. С. Щодо сучасних рис явища торгівлі людьми в Україні та особливостей його запобігання. *Протидія незаконній міграції та торгівлі людьми: матеріали II Міжнародного наук.-практ. симпозиуму* (м. Івано-Франківськ, 16–17 березня 2018 р.). Івано-Франківськ, 2018. С. 21–25.
3. У МЗС розповіли про численні випадки торгівлі людьми і рабства на окупованих територіях Донбасу. *УНІАН*. 15 березня 2017 р. URL: <https://www.unian.ua/society/1825462-u-mzs-rozpovili-pro-chislennivipadki-torgivli-lyudmi-i-rabstva-na-okupovanih-teritoriyah-donbasu.html> (дата звернення: 05.05.2021).
4. Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом в Україні. 14 березня 2014 р. – 31 січня 2017 р. *Управління Верховного комісара ООН з прав людини*. URL: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV_UA.pdf (дата звернення: 05.05.2021).
5. Головкін Б. М. Торговля органами людини: українські реалії. *Журнал східноєвропейського права*. 2016. № 27. С. 21–26.
6. Доброта В. Окупація Донбасу породила появу нових форм торгівлі людьми. *ГЛАВКОМ*. 6 грудня 2016 р. URL: <https://glavcom.ua/interviews/okupaciya-donbasu-porodila-poyavu-novih-form-torgivlilyudmi-386519.html> (дата звернення: 05.05.2021).
7. Сметаніна Н. В., Манагарова Є. С. Кримінологічна характеристика злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми в умовах гібридної війни. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 1. С. 186–190.
8. Стадник Г. Переселенці – серед потенційних жертв торговців людьми. *Deutsche Welle*. 10 квітня 2015 р. URL: <http://www.dw.com/uk> (дата звернення: 05.05.2021).
9. Батиргареєва В. С. Торговля людьми в Україні: погляд із сьогодення. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 33. С. 68–77.
10. Архів Солом'янського районного суду м. Києва за 2010 рік. Справа № 1-837/10. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/№1-837/10> (дата звернення: 05.05.2021).
11. Архів Знам'янського міськрайонного суду Кіровоградської обл. за 2011 рік. Справа № 1-50/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/№1-50/11> (дата звернення: 05.05.2021).
12. Архів Жашківського районного суду Черкаської обл. за 2014 рік. Справа № 2304/2043/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/№2304/2043/12> (дата звернення: 05.05.2021).
13. Архів Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської обл. за 2011 рік. Справа № 1-305/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/№1-305/11> (дата звернення: 05.05.2021).
14. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року 2341-III. URL: www.zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 05.05.2021).
15. Гилинский Я. И. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль. СанктПетербург: Юридический центр Пресс, 2009. 504 с.
16. Протидія торгівлі людьми в Україні. Статистика МОМ станом на 31 грудня 2018 р. *Програма протидії торгівлі людьми. Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні*. URL: <http://stoptrafficking.org/sites/default/files/mom/IOM%20VoT%20Statistics.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).
17. Андрушко А. В. Сучасний стан і ключові тенденції торгівлі людьми в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 31(70). Ч. 3. № 2. С. 7–15.

REFERENCES

1. Statistichna informaciya pro zareyestrovani kriminalni pravoporushehnyia ta rezultati yih dosudovogo rozsliduvannya za 2013–2020 rr. Oficijnij sajt Generalnoyi prokuraturi Ukrayini. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].

2. Batirgareyeva V. S. (2018). Shodo suchasnyh rys yavysha torgivli lyudmy v Ukrayini ta osoblivostej jogo zapobigannya. Protidiya nezakonnij migraciyi ta torgivli lyudmi: materialy II Mizhnarodnogo nauk.-prakt. simpoziumu (m. Ivano-Frankivsk, 16–17 bereznya 2018 r.). Ivano-Frankivsk. S. 21–25 [in Ukrainian].
3. U MZS rozpovili pro chislenni vipadki torgivli lyudmi i rabstva na okupovanih teritoriyah Donbasu. UNIAN. 15 bereznya 2017 r. URL: <https://www.unian.ua/society/1825462-u-mzs-rozpovili-pro-chislennivipadki-torgivli-lyudmi-i-rabstva-na-okupovanih-teritoriyah-donbasu.html> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
4. Seksualne nasilstvo, pov'yazane z konflikтом v Ukrayini. 14 bereznya 2014 – 31 sichnya 2017 r. Upravlinnya Verhovnogo komisara OON z prav lyudini. URL: <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportCRSV-UA.pdf> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
5. Golovkin B. M. (2016). Torgivlya organami lyudini: ukrayinski realiyi. *Zhurnal shidnoyevropejskogo prava*. No. 27. S. 21–26 [in Ukrainian].
6. Dobrota V. Okupaciya Donbasu porodila poyavu novih form torgivli lyudmi. GLAVKOM. 6 grudnya 2016 r. URL: <https://glavcom.ua/interviews/okupaciya-donbasu-porodila-poyavu-novih-form-torgivlilyudmi-386519.html> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
7. Smetanina N. V., Managarova Ye. S. (2018). Kriminologichna harakteristika zlochiniv, pov'yazanih iz torgivleyu lyudmi v umovah gibridnoyi vijni. *Chasopis Kiyivskogo universitetu prava*. 2018. No. 1. S. 186–190 [in Ukrainian].
8. Stadnik G. Pereselenci – sered potencijnih zhertv torgovciv lyudmi. *Deutsche Welle*. 10 kvitnya 2015 r. URL: <http://www.dw.com/uk> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
9. Batirgareyeva V. S. (2017). Torgivlya lyudmi v Ukrayini: poglyad iz sogodennya. *Pitannya borotby zi zlochinnistyu*. Vyp. 33. S. 68–77 [in Ukrainian].
10. Arhiv Solom'yanskogo rajonnogo sudu m. Kiyeva za 2010 rik. Sprava No. 1-837/10. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/No. 1-837/10> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
11. Arhiv Znam'yanskogo miskrajonnogo sudu Kirovogradskoyi obl. za 2011 rik. Sprava No. 1-50/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/No. 1-50/11> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
12. Arhiv Zhashkivskogo rajonnogo sudu Cherkaskoyi obl. za 2014 rik. Sprava No. 2304/2043/12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/No. 2304/2043/12> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
13. Arhiv Sinelnikovskogo miskrajonnogo sudu Dnipropetrovskoyi obl. za 2011 rik. Sprava No. 1-305/11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/No. 1-305/11> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
14. Kriminalnij kodeks Ukrayini vid 5 kvitnya 2001 roku 2341-III. URL: www.zakon.rada.gov.ua (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
15. Gilinskij Ya. I. (2009). Kriminologiya: teoriya, istoriya, empiricheskaya baza, socialnyj kontrol. Sankt-Peterburg: Yuridicheskij centr Press. 504 s. [in Ukrainian].
16. Protidiya torgivli lyudmy v Ukrayini. Statistika MOM stanom na 31 grudnya 2018 r. Programa protidiyi torgivli lyudmy. Predstavnictvo Mizhnarodnoyi organizaciyi z migraciyi (MOM) v Ukrayini. URL: <http://stoptrafficking.org/sites/default/files/mom/IOM%20VoT%20Statistics.pdf> (Accessed: 05.05.2021) [in Ukrainian].
17. Andrushko A. V. (2020). Suchasnyj stan i ključovi tendenciji torghivli ljudjmy v ukrajini. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskogho. Serija: Jurydychni nauky*. T. 31(70). Ch. 3. No. 2. S. 7–15 [in Ukrainian].
14. Criminal Code of Ukraine of 5 April 2001 2341-III. URL: www.zakon.rada.gov.ua (access date 05.05.2021)
15. Gilinsky Ya.I. Criminology: theory, history, empirical basis, social control. St. Petersburg: Legal Center Press, 2009. 504 p.
16. Combating human trafficking in Ukraine. IOM Statistics as of December 31, 2018 / Anti-Trafficking Program. Representation of the International Organization for Migration (IOM) in Ukraine. URL: <http://stoptrafficking.org/sites/default/files/.pdf> (Accessed 05.05.2021)
17. Andrushko AV current state and key trends in human trafficking in Ukraine. *Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: legal sciences*. 2020. Vol. 31 (70). Part 3. No. 2. P. 7–15.

Дата надходження: 26.10.2021 р.

Oleksiy Humin

Lviv Polytechnic National University,

doctor of law,

Head of the Department of Criminal Law and Procedure,

Educational and Scientific Institute of Law,

Psychology and Innovative Education of the

Oleg Shmilyk

student of Institute of Law,

Psychology and Innovative Education

Violetta Koliakina

student of Institute of Law,

Psychology and Innovative Education

THE PROBLEM OF LATENCY AND TRENDS IN HUMAN TRAFFICKING

This article is based on a study of official statistics and official materials of criminal proceedings considered by Ukrainian courts from 2013 to 2020. Analyzed quantitative indicators of human trafficking, including children, were analyzed in accordance with article 149 of the Criminal Code of Ukraine and subparagraphs of the article.

In total, it was established that in 2013 the prosecutor's office registered 130 cases of human trafficking. In 2014, 118 were registered, in 2015 – 110, in 2016 – 114, in 2017 – 340, in 2018 – 268, in 2019 – 316, in 2020 – 152. It should be emphasized that the general structure of crime investigates violations and crimes against human rights will, honor and dignity are insignificant. Trafficking in human beings has been identified as the second most common crime against crimes against will, honor and dignity following abduction or unlawful deprivation of liberty.

It should be emphasized that it is currently difficult to assess the actual scale of human trafficking in eastern Ukraine, namely in uncontrolled areas no monitoring is carried out and law enforcement agencies are not working properly.

It was established that the majority of registered cases of trafficking in human beings belonged to the second part of article 149 of the Criminal Code of Ukraine. This is due to the fact that the crime is mainly committed by prior conspiracy.

It should be emphasized that the effectiveness of the pre-trial investigation in criminal proceedings on trafficking in human beings is not high enough. During the period under review, namely from 2013 to 2020, every second or even third proceeding per year is sent to court with an indictment.

The peculiarities of the geographical distribution of human trafficking in Ukraine have been studied. Most of such violations were recorded in Kyiv, Odesa, Kharkiv, Dnipropetrovsk and Kyiv. The least in the regions are Chernivtsi, Khmelnytsky, Vinnytsia, Zaporizhia, Rivne, Kirovohrad, Cherkasy, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Sumy, Kherson, and Zhytomyr regions.

It should be emphasized that the latent level (the level of latency) is very high. The main causes of human trafficking in Ukraine are analyzed.

It is specified that the quantitative indicators of human trafficking depend on the forms of human exploitation. It has been established that sexual exploitation is the most common target of human trafficking in Ukraine. The second is exploitation in the form of forced labor. The third place is occupied by forced participation in begging.

Keywords: crimes against will, honor and human dignity, human trafficking, criminological characteristics, quantitative qualitative indicators of crime, latency of human trafficking.